Излази три пута на недељу: Уторком, Четвртком и Суботом. Стаје у Србији на годину 120 гр.; на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.; а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Непаплаћена писма примају се само од дописника и шаљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 140. У Београду, 21. Декембра 1865. ГОДИНА V.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

1. Јануара 1866 започиње нова претплата за „*Видов Дан*“, који за сад излази три пута преко недеље, а доцније ће излазити чешће без повишавања цене.

Претплата износи:

у Србији: на годину 120 гр. ч., на по године 60 гр. ч., на четврт године 30 гр. ч., а на месец дана 10 гр. ч.

у Аустрији: на годину 14 фор., на по године 7 фор., на четврт године 3 фор. и 50 н., а на месец дана 1 фор. и 17 н.

☞ Ту је урачуната и штемпларина, коју ћемо у напредак ми овде ц. кр. консулатској пошти исплаћивати, а уписници не ће као до сад ништа имати да у име тога доплаћују. Без штемпларине стаје наш лист у Аустрији на годину 12 фор., а кад се на пошти наруч с поштарином, штемпларином и таксом за коверту 16 фор. и 65 н.

Молимо свакога п. н. уписника да нам пошље точно назначени адрес свој и определи пошту, преко које хоће да му се лист шаље. А свак ће добро учинити да с претплатом изволи пожурити се како да за раније можемо спремити што год треба па да никакве забуне не буде кад се стану први листови отправљати и тако се избегне неприлика да коме лист изостане.

☞ Без новаца не прима се наруџбина без разлике ни од кога; а ко за 10 уписника пошље новце, томе ће се новине шиљати бесплатно. Новци се шиљу

Администрацији „ВИДОВА ДАНА“
у Београду.

Чисто се поразисмо чувши да се силе заштитнице спремају да интервенују у Грчкој.

Наравно, и напред се могло видети, да ће се високо дизати партајски таласи у младоме краљевству — та Белгија беше очевидан пример; али ми смо држали да ће као стена у мору стајати тврдо устав земаљски, о који ће се разбити све агитације партаја.

У ствари не би тако.

Разбирајући од куда су ти жалосни појави, налазимо на своју утеху да већим делом произлазе из стихија, које су народу јелинском стране; али ко ће опет зато одрицати да народ није и сам крив што му се одношаји земље колебају, што се још нису утврдили ни укрепили?

Вођи јелински имали би били помислити, да прво, што би у интересу слободе истока ваљало урадити, јесте да се земља њихова на закону утврди. Главари јелинских партаја ваљало би било да расуде, да је положај хришћанских народа на истоку са свим особит, који иште да се нађ има највежнијег призрења; ма да у уставним државама опозиција може да се тера безобзирце, ипак у Грчкој би опозиција требала много да се обзире на унутрашњи и спољашњи положај земље. Снага интелигенције, мудрости и уважења могла би се упражњавати у политици спољашњој, а у унутрашњости требало је да је настала да се заведе поредак, који би непријатељима земље угасио вољу да јој шкоде.

Јер прво што свакој самосталној држави на хришћанском истоку треба то је да створи и чува стање, које би посведочити могло да су ти народи способни да на корист цивилизације проводе живот самосталан. У тој ствари сви су народи на истоку солидарно међу собом везани интересима најсветијим. Узроци, којима су се европске силе служиле да укину понеку државу, познати су свакоме, па такву могућност учинити немогућном у дужности је патриотима на Јелади, на Дунаву и на Сави: добри и велики отачаствољупци заиста не могу земљама овим учинити лепше, корисније ни спасоносније услуге.

Па ову услугу не ће патриотски Јелини да учине, или не увиђају да је она нужна; сва Европа је од неког времена забринута због догађаја што се збивају у Атини, — пријатељи питају се устрављени: „да ли је то падање министара из дана у дан, да ли је то непрестано опасно комешање доиста посао народа, који је иначе политички зрео?“, а непријатељи задовољно вичу: „видите како Јелини никаквој влади не даду маха, видите како закон и поредак доводе у Европи у погибију — они су политички са свим незрели!“ Али је пријатеља мање а непријатеља много више, и ови не пропуштају послужити се приликом да направе себи политички капитал с лихном болемом.

То би ваљало добро да размотре у Грчкој, па себе и друге да не међу на коцку. Интервенција им је на вратима, па како ће се оправдати што су довели дотле, јер то ће жалосних последица имати и за кога другог а не само за њихову земљу, а прва брига и њихова и њихових суседа ваљало би да је да таково што учине немогућним? Одговорност је због тога велика и преко мере тешка; нама је жао што то јелински народ мора да узме на се.

Кад ли ће се један пут познати истина, која је кроз векове нашом крвљу, нашим јадом и чемером и безмерном несрећом нашом онако страшно засведочена? Историја једлинска, не мање као и српска и румунска опомиње нас и учи да је народима овим слога у себи и међу собом услов, без кога им нема срећне будућности. Ако се не умемо послужити науком историје, онда тешко нама, — сами ћемо себи главе доћи!

Али још није куцнуо дванаести час, још је време да се може натраг окренути, и ми ћемо да се тешимо мислећи да ће мудри и племенити народ јелински имати у себи и срца и снаге да поправивши погрешку умали њене последице и тако им траг избрише.

Око устава ваља се Јелинима сабрати, па борбу уставнога живота водити у границама закона, а пре свега у отаџбини својој завести ред а у народу своме јединство.

На име јединство и слога у народу источним је Хришћанима начело које ће их спасти, а то начело одбацити значи одбацити себе самог.

Нама је тешко и жалимо из свег срца што Грчкој грози интервенција, али се од политичке разумности старога, племенитог народа још и добру надамо.

У 51-вој свесци бечке „*Реформе*“ има једно писмо из Хрватске, где се писац тужи на две ствари, на име да г. Шуселка, уредник поменутог часописа, претпоставља Србе у кнежевини Србији Хрватима, и да Срби иду за тим да добију хегемонију над јужним Словенима.

Што се првога тиче, није наше да правдамо г. Шуселку, а само ћемо толико да приметимо, да који год чита „*Реформу*“, тај сваки зна да његин уредник као прави либералац поштује права свакој народности и подједнако заступа сваку.

Али друго оно не можемо с ћутањем да пређемо, јер то управо хоће да међу јужне Словене, којим је споразумљење услов живота, растури семе неповерења.

Срби у главноме теже само за тим да сачувају своја права, а никако нису у таквом положају да би се могли грмзити за каквом хегемонијом. Историјска судбина постигла је наш народ љуће него и који други, и не мало муке и труда и у материјалном и у моралном погледу треба да се столетне патње загладе и пут прокрчи к лепшој будућности.

Кад с ове стране не стојимо тако, да можемо хегемонију тражити, то ни с друге нисмо такви политички идеалози да не бисмо увиђали да конкретни одношаји не одговарају таквој политици, и да не имајући ослонца у датим моментима с таквим идејама само бисмо насести морали. А размотривши душевно стање свих народа на словенском југу наћи ћемо да ни један од њих није толико развијен над другим, да би му се хегемонијална политика и само у неколико могла учинити рационалном.

Али ни с гледишта чистих интереса не можемо никако ми Срби имати онаких планова, какви нам се подмећу у писму из Хрватске. Јужни Словени онда истом могу до своје среће доћи, кад иду руку под руку један с другим, кад раде сложно један поред другог, а не кад би један тражио себи места над другим, кад би дизали кулу где још ни темеља немају. Не треба да се варамо својим узајмичним положајем: непријатељи су нам свима једни, не мање као и опасности; ко пак мисли да једном није стало какве ће среће бити други, тај не зна како стојимо, него ствар узима онако како би му се желело. Према овоме и залогу својој будућности можемо имати сви само једну, а та нам је у нашој слози и споразумљењу, до овога пак доћи можемо само кад смо сви једнаки. Ко ту сања да је више од других, да над другима влада, тај јужним Словенима одриче једнакост интереса и права, тај вуче у погибију и себе и своје суседе. Ми дакле Срби, који овога простог рачуна не губимо из вида, не можемо се никако машати за хегемонију, и значило би са свим не познавати наше намере и цели, као и сав живот наш, кад би нам се таково што приписивало.

А пада ли ово подозрење, као са свим из ваздуха црпано, онда је наравно илузорано и што се писац боји да од таквих планова грози погибија аустријским интересима. Не чудимо се што се Словенин из Хрватске толико боји да се како год не повреде аустријски интереси, али се чудимо како и сам не увиђа, да развитак народности у јужних Словена не може никоме никакве погибије приносити, да би баш Аустрија морала тиме у добитку бити. Јужни Словени, који хоће народност своју да подигну и иду само за тим, да добију закониту слободу и положај правно автономан као што им припада, управо су природни пријатељи и савезници свакоме законитом поретку и свакоме слободном народу. Или можда писац мисли да је Аустрија непријатељ народној слободи? Е онда на сваки начин чека Аустрију велика погибија, али не само са словенске стране.

Но наравно и ми ћемо да гледамо да ни наш самостално-народни развитак не допадне никакве погибије. И ако писац у нашој тежњи за самосталношћу назире повреду аустријских интереса, то признати морамо да ми такву повреду не можемо одвратити. Јер као што с једне стране не ћемо да одричемо ничија права, тако ћемо се и с друге стране са свима средствима, која су нам у власти, да старамо, да се ни наша не могу ником одрицати. Границе између наше пуноправне политичке делателности и оне аустријске морају се с обе стране савесно поштовати, а кад би се с једне стране прекорачиле, онда на другој страни не ће то с ћутањем отрпети.

Писац се залуду труди да докаже како је тројна краљевина у преимућству под Србијом. Примедба његова да ми стојимо над султаном, управо је смешна, јер ће султан турски према нашој земаљској автономији као суверен рећи толико, колико и цар аустријски што се зове краљ јерусалимски. Довољно је само погледати на нашу земљу па да свак увиди да ми уживамо потпуну и савршену автономију, да смо у кући својој самостални и сами своји господари. Срећа што ми не умемо бити покосни, као поштовани писац, јер иначе бисмо се могли занети да запитамо: има ли ваша *краљевина* оваку реалну автономију као наша кнежевина? Али — као што рекосмо — така и подобна питања остављамо на страну, јер одговор на њих не би могао ласкати поносу нашега Хрвата. Али једно прећутати не смемо. Писац изводи преимућство земљи својој из тога, што у њој има три милиона житеља. Али му то потврђивање не стоји, јер прво тројној краљевини, т. ј. Хрватској, Славонији и Далмацији,

износи житељство само 1,862.171,*) а друго зар су у том броју све сами Хрвати? Та међу житељством у Хрватској, Славонији и Далмацији ако нема више Срба, а оно се барем Срби могу подједнако мерити с Хрватима у коме год погледу хоћеш.

Но поред свега Србима је политика ипак далеко од сваког грамзења за супрематијом. Форма јужно-словенске будућности мора бити равноправна народна заједница, а ту не може речи бити ни о хегемонији ни о централизацији, као што су „Душаново царство“ или „Звонимирова круна“. Ми хоћемо да смо једнаки међу једнакима, а да ће народи на југоистоку подићи своју будућност на темељу једнакости — то се ми и надамо и желимо.

ДОМАЋЕ НОВОСТИ.

20 ов. м. почеле су се телеграфске међународне депеше таксирати по новој системи, која је летос утврђена у Паризу телеграфском конвенцијом, на коју је и Србија пристала. По тој новој системи такса за депешу од 20 речи са свију наших штација износи:

1) у штације аустријске и аустријско немачког телеграфског савеза 20 гр. ч.;

2) у штације у европској Турској: а) ако се отправљају непосредно 20 гр. ч., а б) ако иду преко Аустрије 35 гр. ч.;

3) у штације у Грчкој преко Турске 25 гр. ч.;

4) у штације румунске: а) ако иду непосредно 15 гр. ч., а б) ако којим случаіем морају прећи преко Аустрије и Турске 30 гр. ч.;

5) у штације француске: а) преко аустријско-немачког телеграфског савеза 35 гр. ч., б) ако прелазе и преко Швајцарске 40 гр. ч.;

6) у штације руске: а) преко аустријско-немачког савеза 45 гр. ч., б) преко Румуније 35 гр. ч.;

7) у штације велико-британске и ирске преко Остенде 45 гр. ч.;

8) у Лондон преко Остенде 40 гр. ч.;

9) у штације у папиној држави преко аустријско-немачког савеза 35 гр. ч.;

10) у штације италијанске: а) преко аустријско-немачког савеза 35 гр. ч., и б) преко истога и Швајцарске 40 гр. ч.,

11) у штације швајцарске 25 гр. ч.;

12) у штације шпањолске: а) ако иду само преко аустријско-немачког савеза и Француске 50 гр. ч., а б) ако иду још и преко Швајцарске 55 гр. ч.;

13) у штације португалске: а) ако иду само преко аустријско-немачког савеза, Француске и Шпаније 55 гр. ч., а б) ако пређу још и преко Швајцарске 60 гр. ч.

За депеше између штација српских, аустријских и румунских, које једна од друге нису удаљене више од 10 географских миља, наплаћиваће се само по 5 гр. ч.

За сваких 10 речи више што прелазе преко простране депеше наплаћиваће се још половина таксе одређене за депешу просту.

Депеше, које би биле упућене у штације ових држава, које нису овде споменуте, а тако исто и депеше, које се у штације велико-британске и ирске буду шиљале преко Хага или Калеа, таксираће се по дојакошњем начину.

А новци за наплату свију ових такса примају се по прописаној тарифи.

*) По етнографској карти Аустрије од барона Карла Чорнига Далмација има 393.715 житеља, Хрватска и Славонија 863.456, војна крајина 600 000, у свему дакле 1,862.171. По Марчику овај број износи још мање, оа име 1,600.090:

Не давно је по једном допису била реч у овоме листа да је у селу Дубоци у округу пожаревачком нађена нека биљка, за коју се мисли да може послужити место чаја, а та се биљка у народу нашем зове „српак“. Добротом једнога пријатеља из тамошњег краја ми смо добавили те биљке и овдашњему једном познаваоцу, припознатоме у тој струци ауторитету, показали је, који нас о њој овако извештава:

„Излишно је да се описује ова биљка, јер је и простом и ученом свету довољно позната. Свака је сељанка употребљава да жути прању, а учени људи је знају под именом serratula tinctoria L. као биљку, која је одавно као remedium obsoletum избачена из медицине.“

„Из анализа те биљке мени познатих не видим да у њој има теине, т. ј. оног алкалоида, од ког је чају дошла она велика важност коју данас има у погледу дијететичком, а да има и теине, недостаје јој онај особити мирис, који се у чају тражи а ког ни чај нема док се од сваке руке не меша и не кропи водом од којекаквог (Европљанима и данас у неколико непознатог) цвећа.“

„Од много стотина различитих биљака, које су се до данас у Хини, Русији, Енглеској и Француској изналазиле и као сурогати чаја препоручивале, није још ни једна могла с чајом да одржи мегдан. Да ли ће то нашем скромном „српку“ поћи за руком, то не знам, али му ја из свега срца желим.“

СТРАНЕ НОВОСТИ.

Тишина што од некога времена влада у шлезвиг-холштајнској ствари, има једно добро то, што је међу онима, који наваљују да се дере напред, почела смисленост и мирно проматрање заузимати место. На једној страни не иште више да се Августенбурговић одмах постави на владу, а на другој опет не наваљују онако жестоко да се војводства придруже Пруској У овом последњем погледу врло је знаменит један чланак у „*Бресл. Цтг.*“-у. Лист овај спада међу оне, који највише проповедају да се војводства присвоје, а сад увиђа по нешто, што отпре не хћаше увидети, и на што се у Пруској нерадо обзираше. Отпре поступаху у Берлину тако, као да Аустрија није Пруској на сметњи, и овој да треба само да хоће па да бечки кабинет мора попустити, а сада и сам „*Бресл. Цтг.*“ потврђује „да Пруска не може ништа учинити кад Аустрија не ће“. Уједно пак „*Бресл. Цтг.*“ и признаје да би Аустрија изгубила свој положај у Немачкој кад би се Холштајн сјединио с Пруском. Гастајнска је погодба везала Пруску; напред не може а натраг не ће. Само би воља шлезвиг-холштајнског народа могла Аустрију истиснути из Холштајна, али Пруска није умела да задобије наклоност народа у војводствима. „Европа је на страни Пруске, ако само може да прибави саизвољење Шлезвиг-Холштајнаца.“

„*Берз. Хале*“ у једном допису из Беча не да рећи да је прилика да ће се међу Аустријом и Француском закључити алијанција; напротив јавља да су међу Бечом и Паризом у потпуном споразумљењу што се тиче шлезвиг-холштајнске ствари, а то им споразумљење да ће одобрити и у Лондону. Никаквом навалом не ће се Аустрија дати потиснути са свога положаја у војводствима, особито што сад ствари стоје са свим друкчије него што су стајале пре него што је закључена гастајнска погодба.

„*Н. Сл. Преса*“ хоће да зна да је у Бечу међу угарским канцеларом Мајлатом и државним министром Белкредијом наступило неспоразумљење због угарских ствари, које тако далеко иде, да ће гроф Белкредија по свој прилици изаћи из министарства. Иначе с угарским стварима за сада стало, а којим ће путем поћи, то ћемо видети кад сабор од недеље почне радити. Знаменито је што многи бечки листови почињу сумњати да ће се доћи до поравнања. Листови мађарски, на име они самостални, са свим ћуте о овој ствари, само „*Мађ. Вилаг*“, нови орган владин, вели да ће се поравнање произвести општим поверењем и што је неопходно потребно, ма да ни партије ни влада још немају састављена програма за то. Што се тиче ствари ердељске, „*Хирнек*“ вели да њег. величанство не ће никако друкчије допустити да се Ердељ сједини с Угарском, до само тако, да поред заједничког законодавства и заједничке највише управе има автономију, којом ће моћи да задовољи интересима провинцијалним и својих народности. „*Пешти Напло*“ говорећи о сједињењу Далмације с Хрватском под круном угарском вели да би приморским варошима ваљало дати автономију с политичном и комерцијалном слободом. Срби посланици на сабору угарском добили су још једнога друга, и тако их сад тамо има дванаест. На име 17. је ов. м. у Хаџфелду у Банату при новом избору изабран за посланика барон Федор Николић. Адресу чешког сабора њег. је величанство примило са задовољством и изјавило је да ће се крунисати као краљ чешки. Адресу лојалностињег. је величанству послао и сабор далматински. За Шмерлингове владе у Задру је са службе своје као професор у тамошњој гимназији био уклоњен др. Михаило Клаић, јер је на сабору био вођ народној опозицији. Садашња влада дала га је на ново поставити у службу, а то је у Далмацији направило велико задовољство, јер Клаић ужива опште поштовање. Тим поводом онамадне је у Задру њему у част била сјајна бакљада.

„*Станцгр*“ јавља да је државни сабор пруски сазван да се скупи на дан 3. Јануара; а „*Пров. К-ција*“ извештава да ће му државно домовод-

ТРИ ЖИВОТА.

По једној америкаској новели написала А. Л. М.

II.

(Продужење.)

„Баш и треба; таку лаж ти да кажеш!“ „

Драги чико, та никој не зове тако што лажју; то значи само да смо врло у послу па не можемо походу да примимо.“

„Зашто онда то не кажете одмах и просто и искрено? Него девојка ми вели ти си отишла некуд, да не ћеш доћи дома него тек пред ручак, и такве ствари.“

„То је она све извадила сама из своје главе. Није имала никакво право да тако говори; ја сам јој рекла да каже само да нисам код куће, а ништа више.

„Ти дакле признајеш да је она казала што није истина?“

„За цело ја то признајем.“

„Сад ми кажи Јано мислиш ли ти да је већа лаж казати да си ти отишла некуд, него казати да ниси код куће? То је све једно.“

Јана виде да узалуд огледа да убеди старца па га само грљаше и мољаше га да јој и од сада поклања своју милошћу као и до сада. Старац се не могаше дуго држати на крај срца него јој рече али озбиљно: „Ја ти од свег срца праштам за увреду м ни; али ја нисам исповедник, а и он не може да опрости лаж. Треба да потражиш опроштаја у више једне силе.“

Кад он пође да иде Јана стаде да наваљује нањ да остане с њима да руча. „Имате да идете далеко, боље останите овде, рече Јана, ми смо и онако хтели да вас позовемо сутра. Не ћу примити да сте ми опростили, ако не останете код нас на ручку.“

Чича Јова на послетку пристаде а нојзи се чисто скиде као неки терет с душе, — јер она га је доиста јако љубила. Она га одведе у једну другу собу, донесе му новина и свега другог о чему би мислила да ће га забављати; па онда оде да спрема што треба за ручак.

Кад се Ђуро врати, он најпре рече да му је мило што је чича Јова дошао; јер га је опет поштовао, ма да је свакојако мислио о неутлаћеној простоти старчевој. Гости су били људи врло разборити и учени. Врло их је зачудила самосталност и особеност чича-Јовина карактера. Он се разговараше слободно и без претварања, нити је се најмање збуњивао кад не би разумевао по нешто што није ишло у круг његова посматрања.

Свему би се овоме Јана радовала да је само могла уштедети што времена од свога посла. Слушкиња јој беше нека збуњена и проста девојка те јој је ваљало казивати и где да узме који тањир и куда да га носи. Ћурка недопечена, тесто прегорело, чиније се пресипљу; и на свршетку ручка Јана је била црвена као да је цео дан поред ватре била. Кад Јана устаде од астала, чича Јова јој рече да хоће да види децу. Нађоше их у једној соби, с празним тањирима, умазани до ушију, вичући из гласа Соку да им донесе још да једу.

Јана их умири и рече ујаку да их је баш пре један дан дадиља оставила. Деца повикаше „ура, живио, баш се радују што је отишла јер је била зла па су је мрзили.“ Иза тога рече чича Јова: „Јано, имао бих нешто на само да ти кажем.“ Јана га поведе у другу собу и срце јој закуца, јер је опазила да му се лице нешто натуштило.

„Дете моје,“ рече он, „седи овде па не узимај на зло него на добро као што ја и мислим ово што ћу сад да ти кажем. Ти знаш — ја сам се с почетка противио твојој удадби, јер сам се бојао да те муж не ће моћи издржавати: него сам после увидео да нисам право имао. Ја ви-

ство за год. 1866 и неколики закони, који су преко потребни и тичу се практике, бити одмах поднесени. Даљи ток сабора у главноме зависи од тога како се народни посланици буду владали и какви ће из тог њиховог владања бити изгледи за успех.

Трговачки уговор међу Италијом и немачком царинском заједницом до неколико ће дана бити готов. Виртембершка и Хановеранска биле су му противне, јер не ће да формално признају краљевство италијанско а и немају Бог зна каквих трговачких сношаја с Италијом; али се влада италијанска склонила оставити им на вољу да уговор потврде под којом формом хоће, па тим начином да краљевство остане само фактички признато. Под таким условом пристале су сад и Хановеранска и Виртембершка. Од Саксонске пак италијанска је влада захтевала изречно и уредно признање.

По гласовима из Флоренције од 17. ов. м. Ламармори није изашло за руком што покушаваше саставити ново министарство, па хоће тог посла са свим да се мане. Ништа још није познато на што ће се краљ решити. Али и поред свега тога није вероватно да ће на владу доћи министарство од оне партаје, која се у скупштини држи на левој страни.

„*Тамп*“ јавља да је главна конгресација кардиналска 9. ов. м. решила, да папа остане у Риму и кад отиде француска војска.

По гласовима из Цариграда од 11. ов. м. Порта иде све даље с централизовањем појединих области. Тако ће сад пашалуке маћедонски, тесалски, епирски и румелијски да састави у један вилајет с главном вароши Битољем, и ту је сердар-екрем Омер-паша наименован за главног губернатора. Бемил-паша носи вице-краљу мисирском хат, којим му султан изјављује да је потпуно задовољан с његовом управом земље.

15. ов. м. отворена је у Мадриту скупштина народних заступника. У престолној беседи рече краљица: „Моје мирне тежње не беху довољне да предупреде непријатељство с Чилом, која упорно противљаше се дати задовољење за учињене увреде. Влада ће известити скупштину како рат иде и какви су даље чињени договори. Одношаји к осталим силама једнако су ми пријатељски. Различити узроци, који се оснивају на сталним интересима и осећањима шпањолског народа, побудише ме те признадох Италију. Но ово признање нит је ослабило моје осећање најдубљег страхопоштовања и срдачне привржености к општем оцу верних, нити умалило моју тврду одважност да бдим над правима која припадају св. столици. Постојано идући да поштујем самосталност американским државама, које су се подигле на некадашњим шпањолским насељима, с републиком сам Сан-Салвадором закључила уговор за мир и признање.“ Поменувши финанцијске тегобе, каже краљица да је нужно да се неке порезе повису и у издатцима да се штеди па да буџет дође у равнотежу. Предложиће се скупштини како би ваљало да се уништи или измири стари дуг а нов умали. Још се помињу и различити други предлози, који ће се скупштини учинити у искључиво шпањолском интересу, за тим и закон да се трговина с робљем оштрије казни. На послетку похвали краљица суву и морску силу па заврши: „Влада, не узнемирујући се поступцима партаја, узда се тврдо, да ће међу границама закона савладати све тегобе; она ће ићи политиком снošљивом а без слабости, и намере ће своје вршити с постојанством и чврстоћом.“

„*Цајдл К-ција*“ чује из Лондона да ће се скорим у енглеској влади променити и лица и сва система. Или ће на управу државних послова доћи кабинет чист торијевачки или пак каква коалиција, у којој ће торијевци бити надмоћни. 17. ов. м. из Лондона су нагло отправљене у Ирску две регименте, јер се власт боји да ће се тамо дићи немири.

С француске стране има нешто што од пресудног значења може да буде и за будућност мехиканског царства и за одношаје међу француском и сједињеним државама американским. Чује се т. ј. да је цар Наполеон најпресудније дао изјавити, да хоће потпуно и ма га шта стало да изврши уговор, који је с царем Максимилијаном закључио још док овај не беше отишао из Аустрије, т. ј. конвенцију мирамарску, и по томе да војску француску не ће из Мехике вратити док уговору томе не истече време. Ако је ово истина, онда цар Наполеон мора да се не боји да ће га сједињене државе напасти у Мехици, јер иначе како је могућно мислити да не би попустио у ствари мехиканској? Могућно је пак да ће се у Уашингтону задовољити ако им се француска обећа да војску своју не ће у Мехици оставити дуже до за колико је у уговору одређено. По томе је она готова пустити се и у договор с кабинетом уашингтонским.

Најновији гласови из Уашингтона потврђују да је поводом неке кореспонденције, коју међу собом имаше маркиз Монтолон и министар Сјуард, секретар тамошње француске посаобиве отпутовао у Француску. У следству тога држан је кабинетски савет, у ком је био и генерал Грент. Секретар посаобиве доиста је и дошао у Париз, али листови француски веле да долазак његов нема на себи ништа, чим би се свет могао узнемирити. — У Уашингтону се разноси глас, да је генералу Логану, који се примио да иде Хуарецу као посланик, наложено да с републиканском владом закључи трговачки уговор по ком би сједињене државе имале добити повластицу на провозну линију из мехиканског залива на тихи океан. Ако Хуарец на то пристане, овда му влада сједињених држава даје на располагање 20 милиона долара и притећи ће му војском у помоћ; у противном случају оставиће га сама и још к томе не ће у Мехику пуштати северно-американске фабрикате, т. ј. укратиће му се довоз оружја из северно-американских фабрика. — Дом народних посланика у Уашингтону примио је моцију, којом се издајство проглашује делом, које ваља да се казни.

О НАРОДНОЈ ПРОСВЕТИ У ДЕВЕТНАЕСТОМ ВЕКУ.

I.

О ОСНОВНИМ ШКОЛАМА У СЕВЕРНОЈ АМЕРИЦИ.

(Продужење)

Американци тако се јако плаше да не дају обучавању народа оно што они зову тежња сектарска (sectarian), то јест знак какве год позитивне религије; због тога закони њихови искључују свештенике, звали се они како му драго, из свију месних и других одбора који руководе и надзиравају школе а које држава издржава. Све партаје, све секте одобравају ову систему, изузимајући само католике. Премда су је и сами примили па шта више и захтевали је у Ирској и Холандији, где је ова такође усвојена, ипак почели су је од неколико година јако нападати у сједињеним државама; њихови свештеници плаше се резултата: они мисле да религија, која има за основ пасивну покорност декретима једног суверена понтивског далеко с оне стране атланског океана, може лако изгубити своје последоватеље, кад је у додиру с другим религијама, којих је начело индивидуална слобода, и која се већма саображавају слободним установама и нарочитим наравима земље. Архијепископ ново-јоршки, г. Хјус, ставио се на чело партаји, која хоће да забрани католичкој деци ићи у народне школе, и да их метне у школе искључиво католичке. До сада су се многи родитељи противили овој намери, и то је врло срећно, јер било би сажаљења достојно да католици саставе особиту сорту народа за себе, која би била подмукли непријатељ установама земаљским.

Што се протестаната тиче, обучавање религиозно даје се у школама недељним; то је опет једна прекрасна установа, која је постала чисто из индивидуалне предузимљивости. Обучавање почиње с првим елементима па иде после до најдубљих објашњавања. Кад се зида каква нова црква, ту се обично додаје једна велика сала (lectures room), и у тој су сали наокруг скамије у које поседа гомила деце верних који припадају често разним сектама протестантизма.*) Па и пастори уступају своја места световнима. Жене, и најученији људи утркују се ко ће имати част да малу децу обучава. То је невероватно ревновање, и тако удаљено од наших обичаја да нам се чини необјашњиво. Чланови великих

*) Рачуна се да има три милиона деце што иду у ове недељне школе, које надзиравају од прилике четири стотине хиљада опомињача (moniteurs). Има мисионарских друштва, која шиљу одасланике у сиромашне квартове варошке да попишу и скупе децу, о васпитавању које никако се глупи родитељи не старају; то је врло паметно, јер важније је да се изобразе и моралишу варвари, који су на нашим вратима, него они који су на антиподима. Они први бар вас слушају, разумеју вас, и не ће да вас поједу.

дох да имате у кући не само што је преко нужно него и сваку другу згоду; јер онда обоје бесте умерени у жељама и издатцима својим. Од то доба ја сам почео све више и више да се бојим кад гледах где увећасте ваше издатке и почесте да се подижете господски. Него опет рекох, та они ваљда боље знају шта имају и шта могу, па на послетку мишљах да сте ваљда и срећнији; али богме Јано ја видим да то није тако. Кад сам једном код вас ручао, ручак ти је био прост али добро зготовљен; твоја лепа дечица била су око тебе па на миру чекала да дође на њих ред. А како ли је данас? Скуп и више него изобилан ручак покварен, прекуван или недокуван; што се при ручку мењало, то је ишло споро и траљаво. Деца ти затворена у другој соби вичу и пола су гладна а мајка им изгледа као да је у грозници, забринута и несрећна, не може да учествује у разгору при ручку, једва да може да одговори кад је гости што упитају, тако се забунила око послуживања!“

„О чико, како ме ви описујете!“

„Ја знам Јано, да ћеш ти рећи да тако и у других кућа бива, али ја знам друкчије. То тако могу да живе људи који су у стању да набаве себи све што треба за добру послугу, али није некакво господство чинити онаке ствари тек у пола.“

„Истина,“ рече Јана, храбрећи сама себе, „ми смо данас баш несрећни били. Наше слуге не ваљају баш ни за што. Надам се да ћу скорим добити боље и већ сам погодила девојку, која ће бити код деце.“

„А шта ће ти она? Боље чувај сама децу своју, и пусти их нека с тобом заједно при асталу седе. Мени је мучно кад видим ове малене људе и жене где их предајете бризи дадиља. А сад Јано ја знам да сам ти овај дан учинио немилим, а Бог зна да је и мени самом такав. Мени би тешко било кад не бих мислио да ћу ти мојим саветом учинити највећу љубав коју сам ти икада учинио; а сад ћу да завршим да никакав начин живота није добар или, да узмем твоје речи, није господски, који није у слози свега кућења и који се не подудара са средствима и осталим приликама куће. Па сад с Богом остај!“ И старац оде.

Кад он изађе Јани ударише сузе и она плакаше. Ђуро је тако затече кад испрати госте.

„Шта ти је Јано?“ рече он. „О знам, чича Јова ти је ваљда читао што о расипању. Ја и мислим да он још никад и није видео овака ручка. Он не зна шта је господски живот; па ваљда мисли да смо ми на путу да пропаднемо. Де реци ми шта ти је говорио.“

„Рекао је,“ одговори Јана јецајући, „да је рђаво служено.“ Ђуро је погледа изненађен. „Бога ми баш је то од њега учтиво било.“

„Он је право имао,“ рече Јана. „Мени је баш тешко с тога.“

„Не мари ништа,“ рече Ђуро, „ја сам им казао каква је беда с млађима.“

Од ово доба чича Јова све ређе и ређе долажаше на походу: па и Јана поче да мисли да није баш вредно ни да се мучи да долази.

Кад на свршетку године прегледаше рачуне, нађоше не само да им ништа не претиче, него да једва изађоше на крај а да не окрњише од главнога. Ово их обадвоје сневесели и особито он почне да се брине шта ће и како ће бити у напредак Јана предложи да смање своје издатке и да боље штеде. Али после многог прорачуњавања учини им се да не могу баш ништа напустити од оних потреба, на које се већ навикоше. Јест, било је више ситница без којихби могли бити, али су све биле како они мислише ситне ствари које не претежу јако!

судова, изабрани поглавари вароша и држава, ни један од њих не презире да испуни скромну службу учитеља. Генерал Харисон даваше деци религиозна обучавања у недељним школама кад га изабраше за президента републике. Хришћанство, објашњено од лица, која се мешају у живот грађански, губи сав карактер сектарски и сацердотални да постане морална доктрина коју подржава жива, али пространа вера; оно допире овим начином до последњег дна друштвеног, и да је друштву становни наслон за тешка искушења. Недељне су школе једна од тврдих основа установама републиканским у сједињеним државама.

Школа строго световна, која би, по мишљењу неких, искоренила свако осећање религиозно, такво што не производи ни мало у сједињеним државама. Нигде ово осећање није већма опште, ни дубље и плодније у делима. Ово засведочавају сви путници, и по Токвиљу вера је основа сједињеним државама и претега неограниченој слободи. Обично се сила осећања мери жртвама новчаним којих су узрок; на тај начин бројеви би врло красноречиво потврдили суд путника. И доиста, узима се да добровољни прирези верних за плаћање пастора износе око 130,000.000 франака, т. ј. три пута више него буџет црквени у Француској. Даље, држи се да цела вредност од 48.000 цркава што постоје износи 600,000 000 франака, а зида се сваке године до 1200 цркава које стају од 40 до 50,000.000. Додајмо још 40,000.000 за богоугодна дела сваке врсте, па ћемо онда доћи на целу суму од преко 210,000.000, или 7 франака с главе на главу, које се добровољно жртвује на интересе верозаконе. Нигде на другом месту, па ни у самој Енглеској, не долази се до таквих резултата. Тако дакле потпуно одлучење цркве од државе и радикална секуларизација школе, не само што није штетно за религију, јер то је задржава с ненагоњеним развитком индивидуалне свести у недру савршене слободе.

У свима сједињеним државама основно је обучавање сада са свим басплатежно. До пре неколико година тражила се још нека сорта прореза *(fees)*. Онда се мислило у Америци, као у Енглеској и по другим местима да ће бесплатежност умалити код родитеља заузимање за изображење своје деце; но противно мишљење надвладало је доцније. Узимајући да је ова примедба у извесним случајима на свом месту, ипак се доказало да би за сиромашне фамилије ово прирезивање било озбиљна запрека, и да ју је требало оборити, те да сва деца пођу у школу и да се тим начином оснује право социјално васпитање. У 1849 години законодавство ново-јоршко реши да у напредак установи систему *free schools*. Овај закон би три пута једно за другим поднашан на одобрење свима бирачима, и сва три пута буде потврђен грдном вишином. Од онда свуда се поступа по примеру ново-јоршком. Оне жалосне разлике између школа бесплатежних, где су се учули сиромаси, и школа платежних, куда су ишли богати, сад је са свим нестало, и сав свет је тиме задовољан. Кад је једна држава демократска, онда треба све оно да се уништи што би од стране државе могло установити разлике између појединих класа. Скупљајући их уједно, нарочито за време младости, предупређава се код једних ненавист, код других презирање: установљава се извесна једнакост нарави и општост погледа, које је гарантија реду за у напредак. Сви документи, поднесени законодавстима разних држава, хвале у натеч благодет апсолутне бесплатежности. У једном извештају г. Рајса из Новог Јорка налазим ове лепе речи: „У држави као што је наша, треба сва даца без разлике да се напајавају изображењем и просветом као што се напајавају светлошћу и сунцем, слободно и не плаћајући ништа. Набавити им средства за то прва је дужност држави, јер то је њен највећи интерес.“

Овој ствари, која је већ свуда у Америци усвојена, треба захвалити што је број деце, која иду у јавне школе, брзо нарастао, и достигао данас пропорцију к ја се нигде не налази. Није могућно навести бројеве који би се односили на целу федерацију из два узрока: прво, што јавно обучавање не спадајући у круг фереације нема у том смотрењу никакве опште статистике, а друго што кад би се уједно саставили сви бројеви, који би се покупили у појединим државама, дошло би се до непоуздане резултата, јер у државама где је робље било нарочита установа чинила је немогућним уређење обучавања чисто народног. Треба нам се дакле ограничити на податке, које налазимо код слободних држава. Но не могући их овде све скупа навести, узећемо само четири: главну државу Нову Енглеску, велику трговачку државу на прибрежју атланском, једну стару западну, и једну нову западну — Масакузет, Нови Јорк, Охијо, и Висконзин. — У 1862 години Масакузет бројао је само у својим јавним школама 227.319 деце. Житељство је износило 1.231.066 душа, а то чини 182 ученика на 1000 житеља или 1 ђак на 5,4 житеља. У држави ново-јоршкој размерност је још боља; ту је било 892.550 ђака на 3,880.735 душа, а то је 230 ђака на 1000 житеља или 1 ђак на 4,2 житеља. Но Охијо представља најзнаменитије бројеве. На житељство од 2,339.502 бројало се 723.669 ђака у јавним школама, а то је 319 ђака на 1000 житеља или један ђак на 3,2 житеља. То је изванредан резултат, јер деце у годинама за школу прописаним, од 10 до 13, обично се броји 110 на 1000 житеља. Од куда мора се извести да не само деца од наведених година иду у школу, но осим њих и многа друга која нису ове године достигла или су их и прешла А тако и јесте, јер године за основну школу узимају се у Америци од пет до петнаест. У новој држави Висконзину, која постоји тек од 1848 године, резултати нису тако повољни као они у Охију, но они се готово успоређују с онима у Новом Јорку. Бројало се 149.786 ђака на 775.881 житеља, а то је 206 ђака на 1000 душа, или 1 ђак 5,2 житеља. Да би се оценио значај ових бројева, који се односе само на јавне школе, треба навести да по последњем званичном извештају Француска са својим житељством од 37,382.225 душа слала је у своје јавне и приватне школе 4,336.368 ђака, а то је 116 ђака на 1000 душа, или 1 ђак на 8,6 душа.

(Продужиће се)

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Јуче је у дубокој старости умрео у Земуну чувени трговац марвени г. Димитрије Петровић Добановчанин, који је у извесно време и нашој земљи чинио лепих услуга. Уважавајући ове услуге покојникове, а уједно и што се с покојником ла е сродила, Његова је Светлост благоволила од своје стране оправити једнога свог ађутанта да му буде на погребу.

* Краљевско-италијански генерални конзул госп. Сковасо, који је на кратко време отпутовао био у Беч, ономадне се вратио амо.

* Његова је Светлост изволела сад у суботу по подне с неком господом изаћи у лов у кошутњаку. Лов је трајао до мрака и испао је добро.

* Ономадне лађу једну дрварицу, коју ухватио беше лед, вукоше момци лађарски крају на винт, но на један пут пукне она мотка, којом се винт окреће, па једног момка удари по глави тако јако, да је сиромах јуче у јутру умрео. И други један момак такође је ударен, али не опасно.

* На Сави је ноћас стао лед, а на Дунаву још се по мало матицом крећу санте, но и ту је лед врло густ, и по свој прилици до сутра ће такође стати. Време нам је врло магловито, а снега немамо.

☞ Аустријска пошта данас нам је доцне дошла.

Курс. # ц 4 фр. 98 кр., сребро 3,90%.

ОГЛАСИ.

За набавку 10.000 рифи чое суре, 3000 рифи чое угасито-зелене, 1500 рифи чое суроплаве и 20 рифи чое вишнѣве за одело, као и за набавку 74.000 рифи платна за преобуку и на послетку 30.000 рифи платна за чаршаве и ајстуке војничке, примаће се писмене понуде (оферти) на основу правила о држаню лицитације за набавку военых потреба од 9. Марта 1864. Е № 1782., на данъ 17. Јануара 1866 год. пре подне непремѣно.

Набавку ову оглашујући министеръ военый позива свакогъ, кои би могао и волѣ имао набавке коегъ одъ предпоменуты предмета примити се, да предпоменутогъ дана и у одрѣђено доба своју писмену понуду (офертъ) съ кауціомъ поднесе.

За кауцію тражи се 10-та часть по предрачуну свакогъ оферта одъ целокупне вредности.

Услови ближи о овой набавци као и мустре могу се дознати и видити у канцеларіи военo економногъ оделѣня при военомъ министерству свагда у часове канцеларске.

Е № 1444. Издано изъ канцеларіе економногъ оделѣня военогъ министарства, 4. Декембра 1865 у Београду. (4—4)

ОБЗНАНА.

Позивајући се на моје, у Септембру и Октобру месецу издане огласе, по којима је сва вересија пала на мене да је судским путем наплатим, учтиво молим све моје дужнике како овде тако и у унутрашњости, да ми за еспап, који су узели до Септембра месеца, пошљу новце до конца овога месеца, јер иначе ћу приморана бити да их суду предам. Држећи да нико не ће моју доброту да употреби на зло, очекујем поуздано, да се до конца овог месеца уништи протокол вересије, и у исто доба учтиво се за балове о месојеђима препоручујем новодобивеним еспапом и челичним накитом

У Београду, 10. Декемера 65 (3—3)

с поштовањем
АНА АНТОНОВИЋКА.

У књижарници *Вел. Воложића* у Београду може се добити:

REISE der österreichischen Fregatte Novara um die Erde, два дела у елегантној повесци за 131 гр. ч.

PHARMACEUTISCHER KALENDER за год. 1866 од Клингера за 18 гр. ч.

CARTE GÉNERALE DE l'EMPIR OTTOMAN en Europa et en Asie par H. Kiepert на платну у футроли за 86 гр. ч.

СРПСКЕ КАРТЕ ПОГАЂАРКЕ за извлачење. Пријатна и невина забава за омладину од Ј. Закића за 4 гр. ч.

☞ У истој књижарници има *знатна збирка врло* ЛЕПИХ КЊИЖИЦА *за дарове доброј деци на божић и нову годину.*

☞ *„Келнерски Живот“* биће до божића готов, па да се не би књига задржавала због уписника, нек гг. скупитељи истих изволе спискове своје до то тоба послати. (1—2)

Знаћи управитељство вароши Београда, да многа лица, као што су: писмоноше, кавкије, берберски момци, рибари, амали, служитељи телеграфскихъ и другихъ надлежателства, келнери и послужитељи кавански и друга лица нека, на данъ нове године по кућама иду и мирне грађане узнемирую просећи подъ видомъ честитаня, а то послужитељи кафански чине съ гостима кои у кафану долазе; како е пакъ свака прошня закономъ забрањена строго: то поменуто управитељство овимъ озбиљно опоминѣ сва реченогъ рода лица, да се подъ избегаванѣмъ найстрожіе закономъ прописане казни не усуде се то више чинити. (2—3)

№ 26.408. Издано одъ стране управитељства вароши Београдс, 15. Декембра 1865 у Београду.

У јеванђеличкој овдашњој школи раздаваће се деци божићњи дарови први дан празника т. ј. 25. Дек. у 5 сахата у вече. Који су нам год помогли на ову цел, те све, а такође и родитеље дечије позивамо учтиво да изволе на ову светковину доћи. Школа ће 24. и 25. Дек. од 11 сахата пре подне па до 3 сахата по подне бити отворена да се дарови ови видети могу.

У Београду 16. Декембра 1865.

Х. Лакнер,
јеванђелички парох и надзиратељ школе.

(2—3)

Потписани јављам поштованим муштеријама својим, да имам велики избор свакојаких зимњих шешира за госпође и госпођице, за тим капа и кошира, и свакоструких накита за бал, а све по за чудо јевтиној цени.

Коста Антоновић,
с дућаном на бившој варошкој капији до лиферанта канцеларијских потреба.

(2—2)

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији